

Saldo tēma

Mantojums un kreditoru prasības (1)

Nodokļi

Svarīgākās nodokļu izmaiņas (3)

Speciālisti skaidro

Subsidētās elektrības nodoklis (4)

Nodokļi

Par balvu jāmaksā algas nodoklis (5)

Tiesību normas

Pret negodīgu mazumtirdzniecības praksi (7)

Persona

Zināšanas, nevis tikai diploms (8)

Saldo

40 (189)

Šobrīd ir vērojama tendence, ka cilvēki beidzot saprot – galvenais ir zināšanas un prasmes, nevis diploms

Marina Kuļika

Mantojuma procesa regulējums un kreditoru prasību apmierināšana

Virkne grozījumu normatīvajos aktos precizē mantojuma tiesību nianšes, tostarp kreditoru tiesības atgūt savus līdzekļus no mantojuma gan gadījumā, ja ir mantinieki, gan situācijās, kad nav mantinieku

Kristīne Zīle
Zvērināta advokāte, ZAB
Raidla, Lejiņš & Norcous

Par mantojuma tiesībām parasti runā maz vai nerunā nemaz. Iespējams, lai nepie-sauktu nelaimi. Laikam jau tāpēc arī mantojuma tiesības kā tiesību nozare ir samērā smagnēja un izmaiņas piedzīvo reti. Tomēr pagājušais gads iezīmēja vairākus būtiskus notikumus mantojuma tiesībās Latvijā – apritēja 10 gadi, kopš mantojuma lietu vešana tika nodota zvērinātu notāru pārziņā, stājās spēkā grozījumi bezmantnieka mantas tiesiskajā regulējumā un tika atjaunota preklūzija, un dažus, bet būtiskus grozījumus mantojuma tiesībās ieviesa arī jaunais rīcības tiesiskais regulējums, kas stājās spēkā 2013. gada 1. janvārī. Savukārt Saeimā tiek izskatīti grozījumi Civilliku-

ma Mantojuma tiesību daļā, bet Tieslietu ministrijā joprojām turpinās darbs pie pārējo grozījumu izstrādes saskaņā ar Civillikuma Mantojuma tiesību daļas modernizācijas koncepciju.

Bezmantnieku manta

Vienlaicīgi ar grozījumiem Civillikumā 2013. gada 1. jūlijā stājās spēkā arī grozījumi Tiesu izpildītāju likumā, kur 73. pants tika papildināts ar 3. daļu, kurā noteikts, ka zvērināts tiesu izpildītājs pārņem mantu, kas atzīta par bezmantnieku mantu un ir piekritīga valstij, nodrošina tās pārvaldīšanu, apsardzību un realizāciju, kā arī uz šo mantu pieteikto kreditoru pretenziju apmierināšanu. Vienlaicīgi tika arī no-

teikts, ka kārtību, kādā zvērināts tiesu izpildītājs nodrošina bezmantnieku mantas pārvaldīšanu, apsardzību, novērtēšanu, atsavināšanu, kreditoru pretenziju apmierināšanu, realizācijas ieņēmumu sadalīšanu, tai skaitā zvērināta tiesu izpildītāja un zvērināta notāra izdevumu un amata atlīdzības segšanu, vai to ieskaitīšanu valsts budžetā, kā arī noteic drošības naudas apmēru, nosaka Ministru kabinets. Tāpat Ministru kabinets noteic tiesu izpildītāja rīcību ar bezmantnieku mantu arī gadījumā, ja bezmantnieku manta netiek atsavināta. Ievērojot šo likuma deleģējumu, 2013. gada 2. jūlijā tika izdoti Ministru kabineta noteikumi Nr. 364 «Noteikumi par zvērināta tiesu izpildītāja rīcību ar bezmantnieka mantu», kuri stājās spēkā 2103. gada 24. jūlijā. Šie noteikumi nosaka kārtību, kādā zvērināts tiesu izpildītājs nodrošina bezmantnieku mantas pārvaldīšanu, apsardzību, novērtēšanu, atsavināšanu, kreditoru pretenziju apmierināšanu, realizācijas ieņēmumu sadalīšanu, tai skaitā zvērināta tiesu izpildītāja un zvērināta notāra izdevumu un amata atlīdzības segšanu, vai realizācijas ieņēmu-

mu ieskaitīšanu valsts budžetā, kā arī noteic drošības naudas apmēru. Vienlaicīgi noteikumi paredz arī kārtību, kādā zvērināts tiesu izpildītājs pārņem un pārdo kapitalsabiedrību daļas un akcijas, kuras valsts ieguvusi kā bezmantnieku mantu, kā īstenojamas normatīvajos aktos paredzētās valsts iestāžu pirmtiesības, kā pašvaldība vai valsts iemaksā zvērināta tiesu izpildītāja depozīta kontā naudas līdzekļus par nekustamā īpašuma novērtējumu, kā arī šā novērtējuma apmēru, un kā tiek izvērtēta un noteikta nepieciešamība saglabāt

tika grozīts arī bezmantnieku mantas pamatregulējums, proti, Civillikuma 416. pantā tika ieviesti papildu nosacījumi, kuriem piepildoties valsts atzīst kreditoru pretenzijas, kas pieteiktas mantojuma lietā. Saskaņā ar Civillikuma 416. panta pirmo daļu un otrās daļas pirmo teikumu, mantojums par bezmantnieka mantu kļūst, ja pēc mantojuma atstājēja nāves mantinieki nav palikuši vai šie mantinieki likumiskā termiņā pēc publikācijas par mantojuma atklāšanos nav ieradušies vai nav pierādījuši savas mantojuma tiesības;

mi ir bijuši spēkā visu laiku, un tādi tie ir palikuši arī pēc 2013. gada 1. jūlija. Taču ar grozījumiem minētajā normā ir ietverti arī vairāki būtiski papildinājumi, kas ir jāņem vērā mantojuma atstājēja (mantojuma masas) kreditoriem, jo turpmāk attiecībā pret kreditoriem sekas būs atšķirīgas atkarībā no tā, vai mantojums būs kļuvis par bezmantnieka mantu, vai mantinieks iegūs mantojumu. Kādi ir svarīgākie nosacījumi, kurus tagad izvirza Civillikuma 416. pants kreditoru prasījumu atzīšanai? Pirmkārt, bezmantnieka

Turpmāk attiecībā pret kreditoriem sekas būs atšķirīgas atkarībā no tā, vai mantojums būs kļuvis par bezmantnieka mantu, vai mantinieks iegūs mantojumu

valsts īpašumā valstij nozīmīgu bezmantnieku mantu, tai skaitā kultūrvēsturisko objektu, mākslas priekšmetu vai dabas objektu. Taču vienlaicīgi ar bezmantnieka mantas realizācijas mehānisma izstrādi būtībā

šādos gadījumos manta kā bezmantnieka manta piekrīt valstij, taču valsts nav mantinieks. Tāpēc par parādiem valsts atbild tikai ar to mantu, kuru tādā kārtā (kā bezmantnieka mantu) patiesi iegūst. Šādi noteiku-

mantas gadījumā valsts atzīs šādus parādus: kuri nodrošināti ar hipotēku vai komercķilu. Šis nosacījums ir balstīts uz Zemesgrāmatu likuma 1. pan-

2 Saldo tēma

Turpinājums no 1. lpp.

tā nostiprināto zemesgrāmatu publiskās ticamības principu. Kādreiz tāds pats regulējums pastāvēja Civilprocesa likuma 327. panta otrās daļas 1. punktā, kurš noteica, ka mantojuma lietā izdarīta uzaicinājuma spēks neattiecas uz zemesgrāmatā ierakstītu prasījumu; kuri pieteikti kā kreditoru pretenzijas mantojuma lietā zvērinātam notāram uzaicinājumā (sludinājumā par mantojuma atklāšanu) norādītajā termiņā un ietverti publiskā aktā vai saistībā, kas atzīta ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu. Attiecīgi secināms, ka gadījumā, ja kreditors nebūs pieteicis savu kreditora pretenziju uzaicinājumā norādītā termiņā un viņa pretenzija nav ietverta publiskā aktā vai ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu atzītā saistībā, valsts šādu parādu neatzīs. Līdz ar to kreditoram, kura pretenzija nav ietverta publiskā aktā, līdz brīdim, kamēr pienāk uzaicinājumā norādītais termiņš, būs gan jāpaspej iesniegt tiesā pieteikumu par saistības atzīšanu (pieņemams, ka tas būs pieteikums par juridiska fakta konstatēšanu saskaņā ar Civilprocesa likuma 288. pantu), gan arī jācer, ka tiesa pagūs izskatīt šo pieteikumu un ka pieteikumu apmierināšot tiesas spriedums stāties likumīgā spēkā. Vienlaicīgi ir arī jāatceras, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 251. panta 6. punktu pieteikumu par juridiska fakta konstatēšanu izskata sevišķās tiesāšanas kārtībā, kas nozīmē, ka gadījumā, ja sevišķā tiesāšanas kārtībā izskatāmā lietā rodas strīds par tiesībām un šis strīds izšķirams tiesā prasības kārtībā, tiesa atkarībā no strīda satura pieteikumu atstāj bez izskatīšanas vai tiesvedību aptur līdz strīda izšķiršanai (Civilprocesa likuma 258. pants). Tas savukārt nozīmē, ka līdz

spriedumam, kuru prasa Civillikuma 416. panta otrā daļa, paies daudz ilgāks laiks nekā sākotnēji plānots, turklāt, visticamāk, būs arī pienācis uzaicinājumā (sludinājumā par mantojuma atklāšanu) norādītais termiņš.

Otrkārt, ar dienu, kad tiks taisīts notariālais akts par mantojuma lietas izbeigšanu un mantojums kļūs par bezmantinieka mantu, apstāsies procentu, līgumsoda un citu blakusprasījumu pieaugums.

Preklūzijas atjaunošana

Preklūzija ir sevišķs nosacījums, ka personas, kas uzaicinājuma termiņā nebūs pieteikušas savas tiesības vai prasības uz atstāto mantojumu vai iebildumus pret nolasīto testamentu, atzīs par tādām, kas zaudējušas šīs tiesības vai atteikušas no iebildumiem. Līdz 2002. gada 31. decembrim mantojuma lietu izskatīšana bija piekritīga rajonu (pilsētu) tiesām un mantojuma lietu izskatīšanas procesu regulēja Civilprocesa likums. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 327. panta pirmo daļu tiesības, kas netika pieteiktas mantojuma lietā izdarīta uzaicinājuma termiņā, tika dzēstas, proti, tiesa sprieduma rezolutīvajā daļā lēma par termiņā nepieteikto tiesību un saistību dzēšanu. Civilprocesa likuma 327. pants zaudēja spēku ar 2012. gada 1. janvāri, bet nebija piemērojams jau no 2003. gada 1. janvāra visām tām mantojuma lietām, kuras pēc šī datuma tika uzsāktas pie zvērinātiem notāriem. Zvērināti notāri mantojuma lietu vešanas procesā nelēma par termiņā nepieteikto tiesību un saistību dzēšanu, tādējādi nereti radās situācijas, kad kreditori ignorēja vai vienkārši nokāvēja uzaicinājuma termiņu un pie mantiniekiem par mantojuma atstājēja uzņemto saistību izpildi vērsās ilgi pēc mantoju-

ma lietas pabeigšanas, jo, lai arī uzaicinājums joprojām attiecās arī uz mantojuma atstājēja kreditoriem, par uzaicinājumā noteiktā termiņa neievērošanu nekādas sekas neiestājās. Šāda situācija nepamatoti apgrūtināja mantiniekus, un ievērojot plānotos grozījumus bezmantinieku mantas tiesiskajā

mantojumu pieņemt vai atraidīt, izņēmums no šī noteikuma ir vienīgi likumiskais mantinieks, ja viņam mantojuma līgumā nav pielīgta mantojuma atraidīšanas tiesība.

Rīcībspējas ietekme

Jau daudz rakstīts un visiem ir zināms, ka 2012. gada 29. no-

bas nozīmi vai nespēj savu darbību vadīt. Līdz ar to persona nav ierobežojama personiskajās nemantiskajās tiesībās, lai tā varētu aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses iestādēs un tiesā saistībā ar tās rīcībspējas un brīvības ierobežojumiem, domstarpībām, strīdiem ar aizgādni un aizgādņa

atkarībā no rīcībspējas ierobežošanas apjoma mantot aicinātajam gribu pieņemt mantojumu varēs izteikt vai nu mantot aicinātais kopā ar aizgādni vai aizgādnis šīs personas vietā. «Personas atzīšana par rīcībspējīgu būtiski ietekmē tās spēju patstāvīgi darboties un pieņemt lēmumus gandrīz visās dzīves sfērās – persona nevar pati slēgt līgumus, ieskaitot darba, pirkuma vai ires līgumus, nevar piedalīties vēlēšanās, stāties laulībā, sastādīt testamentu un veikt citas darbības, kurām būtu juridiskas sekas. Tātad personas atzīšana par rīcībspējīgu būtiski ierobežo tās tiesības uz privāto dzīvi» (LR Satversmes tiesas 2010. gada 27. decembra spriedums lietā Nr. 2010-38-01 «Par Civillikuma 358. panta un 364. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam»). Tādēļ tika grozīti arī Civillikuma noteikumi par personas tiesībām taisīt testamentu. Saskaņā ar Civillikuma 420. pantu redakcijā, kas bija spēkā līdz 2012. gada 31. decembrim, pēc vispārējā principa testamentu varēja taisīt katra rīcībspējīga persona. Savukārt no 2013. gada 1. janvāra spēkā esošā Civillikuma 420. panta redakcija paredz, ka testamentu var taisīt katra persona, izņemot nepilngadīgos. Tāpat testamentu var taisīt arī tie, kas atrodas aizgādībā. Taču nespēj taisīt testamentu persona, kas nespēj paust savu gribu (Civillikuma 421. pants). Tātad neatkarīgi no rīcībspējas ierobežojuma apjoma, ja persona spēj paust savu gribu, tā spēj arī taisīt testamentu. To, ko nozīmē likumā lietotais jēdziens «nespēj paust savu gribu» un cik tālu «drīkst iet» personas gribas izpauduma tulkošanā, lai to saprastu pareizi, rādīs laiks un prakse, un ja radīsies strīds, to noskaidrot būs tiesas uzdevums.

» **Ieviesti papildu nosacījumi, kuriem piepildoties valsts atzīs kreditoru pretenzijas, kas pieteiktas mantojuma lietā**

regulējumā, tika izstrādāti arī grozījumi Civillikuma 705. pantā, to papildinot ar otro daļu un paredzot, ka uzaicinājumā (sludinājumā par mantojuma atklāšanu) norādītajā termiņā nepieteiktās kreditoru pretenzijas dzēš, izdodot mantojuma apliecību vai taisot aktu par mantojuma lietas izbeigšanu. Arī šie grozījumi stājās spēkā 2013. gada 1. jūlijā. Tādējādi, pirmkārt, kreditori vairs nevarēs pie mantiniekiem vērsties

vēl vembri Saeima pieņēma būtiskus grozījumus par rīcībspējas tiesiskā regulējuma maiņu, ieviešot jaunu, starptautiskajām tiesību normām atbilstošu rīcībspējas regulējumu un tādējādi novēršot Civillikuma neatbilstību Satversmei un ANO Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām. Tāpēc šobrīd vairs nav iespējama pilnīga rīcībspējas atņemšana, atzīstot personu par rīcībspējīgu, un personas ar garīga

iecelšanu un atcelšanu. Civillikuma 689. pants piešķir izvēles tiesības mantot aicinātajam mantojumu pieņemt vai atraidīt, izņēmums ir vienīgi likumiskais mantinieks, ja viņam mantojuma līgumā nav pielīgta mantojuma atraidīšanas tiesība. Saskaņā ar Civillikuma 690. panta 1. teikumu, gribu pieņemt mantojumu var izteikt kā personīgi, tā arī caur vietnieku. Savukārt daļā par vietniecību ir noteikts, ka tāda

» **Ar dienu, kad tiks taisīts notariālais akts par mantojuma lietas izbeigšanu un mantojums kļūs par bezmantinieka mantu, apstāsies procentu, līgumsoda un citu blakusprasījumu pieaugums.**

pēc uzaicinājumā minētā termiņa notecēšanas, un, otrkārt, kreditora pretenzijas pieteikšana termiņā ir viens no priekšnoteikumiem, lai valsts atzītu parādu bezmantinieku mantas gadījumā, un pēc būtības jebkurš mantojums var kļūt par bezmantinieka mantu, jo saskaņā ar Civillikuma 689. pantu mantot aicinātajam ir tiesības

rakstura vai citiem veselības traucējumiem rīcībspēju var ierobežot, ja tas nepieciešams šīs personas interesēs un ir vienīgais veids, kā tās aizsargāt. Saskaņā ar Civillikuma 357. pantu, personas rīcībspēja ar garīga rakstura vai citiem veselības traucējumiem var tikt ierobežota tādā apmērā, kādā tā nespēj saprast savas darbi-

vietniecība ir nepieciešama, ja pats mantot aicinātais ir persona ar rīcībspējas ierobežojumu vai nepilngadīgais. Nepilngadīgo vietā viņu gribu izteic vecāki vai aizbildņi, personu ar rīcībspējas ierobežojumu vietā – aizgādņi kopā ar attiecīgo personu vai patstāvīgi, bet juridisko personu vietā – to likumiskie pārstāvji. Tādējādi

dienas
bizness
rokasgrāmatas

TARK
GRUNTE
SUTKIENE

Mežs ir.
Ko tālāk?

«Meža nozares rokasgrāmata» – unikāls juridiskais ceļvedis meža nozarē!

Abonentizdevuma jaunākajos papildinājumos – zvērinātu advokātu biroja «TARK GRUNTE SUTKIENE» advokātu sagatavota informācija par jaunu kārtību, kā saņemt kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās, vērsot uzmanību, ka:

- atbalsta saņemšanai par 2014. gadu jāpiesakās līdz 2014. gada 15. maijam;
- zemes īpašniekiem, kuri ir pieteikušies atlīdzības saņemšanai pēc 2009. gada 31. decembra un kuru iesniegumi ir atbalstīti, bet kuriem atlīdzība vēl nav aprēķināta un izmaksāta, ja nepieteikties ikgadēja atbalsta maksājuma saņemšanai, kompensāciju aprēķinās un izmaksās, sākot tikai ar 2015. gadu.

Rokasgrāmata ir abonentizdevums un pieejama arī elektroniski.

<http://handbooks.lv> | 67084455

Семинар

dienas
bizness

Безопасный выход Латвийских компаний на Российский рынок

23 января

Бизнес - консультант
Роман Миловидов

Регистрация:
<http://konferences.db.lv>
67063120